

Agenda 2030 - tavoitteet

Tähän tiedostoon on koottu Agenda 2030 -toimintaohjelman alatavoitteet, jotka on mukautettu yksinkertaisemmiksi selkokielen periaatteita hyödyntäen.

Rauhankasvattaja Hanna Niittymäki on mukauttanut tavoitetekstit yksinkertaisemmiksi Toivoa ja toimintaa -hankkeessa vuonna 2024. Teksti ei ole selkokielen ammattilaisen tarkistamaa.

Sen tarkoituksena on, että yhä useampi suomalainen voi tutustua Agenda-tavoitteisiin.

**TOIVOA &
TOIMINTAA**

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövaroin

Mikä on YK ja Agenda 2030?

Yhdistyneet kansakunnat eli lyhennettynä YK on maailman maiden yhteistyöjärjestö. Se perustettiin toisen maailmansodan jälkeen 24. lokakuuta vuonna 1945. YK:ssa maiden hallitukset haluavat edistää rauhaa ja turvallisuutta. YK toimii oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien puolesta.

YK täytti 70 vuotta vuonna 2015. Silloin järjestettiin kokous New Yorkissa. Siellä maiden edustajat tekivät suunnitelman, jonka nimeksi tuli Agenda 2030. Agendassa on 17 tavoitetta, jotka kaikki maailman maat yrittävät saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Jokaisella 17 tavoitteella on monta alatavoitetta. Lopullisena tavoitteena on, että maapallo säilyy hyvänä asuinpaikkana sekä ihmisille että muille lajeille.

Tässä on lista 17 tavoitteesta ja niiden alatavoitteet.

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

Köyhyys poistetaan maailmasta.

1.1 Ihmistä kutsutaan äärimmäisen köyhäksi, jos hänellä on vähemmän kuin 1,25 dollaria rahaa päivässä. Tavoitteena on, ettei kukaan ole niin köyhä.

1.2 Vuoteen 2030 mennessä köyhiä ihmisiä on jokaisessa maassa ainakin puolet vähemmän kuin aiemmin.

1.3 Jokaisessa maassa pitää olla hyvä sosiaaliturva. Köyhien ihmisten sairausvakuutusta pitää parantaa.

1.4 Köyhillä ihmisillä pitää olla oikeus peruspalveluihin, omaisuuden omistamiseen, perinnön saamiseen, teknologian käyttämiseen ja rahoituspalveluihin.

1.5 Pitää huolehtia siitä, että köyhemmät ihmiset selviytyvät yllättävistä asioista, kuten säätilan ääri-ilmiöistä, taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöön liittyvistä tuhoista ja katastrofeista.

1.a Rikkaammat maat antavat rahaa ja muuta tukea köyhemmille maille. Niillä rahoilla köyhemmät maat voivat toteuttaa köyhyyttä vähentävää toimintaa.

1.b Eri alueilla ja eri maissa tehdään järkeviä suunnitelmia köyhyyden vähentämiseksi. Suunnitelmissa otetaan huomioon sukupuolten tasa-arvo. Köyhyyden vähentämiseen käytetään tarpeeksi rahaa.

Tavoite 2. Ei nälkää

Maailmassa ei ole nälkäisiä ihmisiä.

Turvallista ruokaa on kaikille.

Terveellistä ruokaa on kaikille.

Maatalous on ympäristöä suojelevaa.

2.1 Kaikissa maissa täytyy varmistaa, että kaikki ihmiset saavat ympäri vuoden riittävästi terveellistä ruokaa.

2.2 Alle 5-vuotiaiden kasvu ei saa hidastua aliravitsemuksen takia. Murrosikäisten tyttöjen, raskaana olevien ja imettävien naisten ja vanhusten pitää saada tarpeeksi terveellistä ruokaa.

2.3 Maatalouden pitää tuottaa kaksi kertaa enemmän kuin aiemmin. Pienviljelijöillä, naisilla, alkuperäiskansoilla, paimentolaisilla ja kalastajilla on tasa-arvoinen oikeus maahan. Heillä on tietoa, rahoitusmahdollisuuksia ja tarvikkeita. Heillä pitää olla mahdollisuus tehdä muutakin kuin maataloustyötä.

2.4 Ruokaa pitää tuottaa mahdollisimman paljon.
Maatalouden pitää suojella ympäristöä mahdollisimman hyvin.
Maataloudessa pitää ottaa huomioon sääolot kuten kuivuus,
tulvat ja muut tuhot. Maataloudessa yritetään parantaa
maaperän laatua.

2.5 Siementen, viljelykasvien ja tuotantoeläinten
monimuotoisuus säilytetään.
Kaikkiin maihin perustetaan siemenpankkeja
ja kasvipankkeja. Niissä säilytetään perinnetietoja
ja edistetään oikeudenmukaista maataloutta maiden välillä.

2.a Maiden pitää tehostaa yhteistyötä.
Yhdessä pitää kehittää teknologiaa,
parantaa maaseudun palveluita ja perustaa geenipankkeja
kasveille ja tuotantoeläimille. Köyhien maiden maatalouden
tuottavuutta pitää parantaa.

2.b Maatalousmarkkinoihin liittyvät
kansainvälisen kaupan rajoitukset
ja epäoikeudenmukaisuudet pitää poistaa.
Esimerkiksi vientituet voivat olla epäoikeudenmukaisia.

2.c Elintarvikkeiden hinnat eivät saa vaihdella yhtäkkiä ja rajusti.
Siksi pitää olla elintarvikevarastoja,
joiden sisällöstä kerrotaan avoimesti.
Lisäksi raaka-ainemarkkinoista pitää huolehtia hyvin
ja oikeudenmukaisesti.

Tavoite 3. Terveyttä ja hyvinvointia

Kaikki ihmiset voivat hyvin ja ovat terveitä.

3.1 Äitiyskuolemat vähenevät vuoteen 2030 mennessä.
100 000 elävänä syntyneen vauvan äideistä kuolee vähemmän kuin 70.

3.2 Vastasyntyneitä ja alle 5-vuotiaita lapsia ei saa kuolla, jos sen voi ehkäistä. Tavoite on, että 1000 elävänä syntyneestä lapsesta alle 12 kuolee vastasyntyneinä, ja enintään 25 kuolee ennen 5 vuoden ikää.

3.3. Vuoteen 2030 mennessä AIDS-, tuberkuloosi ja malariaepidemiat loppuvat. Trooppiset taudit ja hepatiitti eivät enää leviä.

3.4 Tarttumattomien tautien aiheuttamat kuolemat vähenevät noin 30 prosenttia.
Sekä kehon sairauksia että mielen terveyttä pitää hoitaa.
Se vähentää kuolemia.

3.5 Huumeiden ja alkoholin väärinkäyttöä pitää ennaltaehkäistä.
Jos väärinkäyttöä on, siihen pitää puuttua,
ja väärinkäyttäjien pitää saada hoitoa.

3.6 Vuoteen 2020 mennessä liikenneonnettomuuksista johtuvia kuolemia ja vammautumisia pitää olla puolet vähemmän kuin aikaisemmin.

3.7 Kaikkien pitää saada seksuaaliterveyteen ja perhesuunnitteluun liittyviä palveluita.
Kansallisten toimintaohjelmien pitää sisältää tiedotusta ja koulutusta lisääntymisterveydestä.

3.8 Kaikkien pitää päästä laadukkaaseen, edulliseen ja turvalliseen terveydenhoitoon.
Kaikkien pitää saada itselleen välttämättömät lääkkeet ja rokotukset edullisesti.

3.9 Vaarallisista kemikaaleista sekä ilman, veden ja maaperän saastumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia pitää vähentää todella paljon.

3.a Maailman terveysjärjestön (WHO) sopimusta tupakoinnin torjunnasta pitää noudattaa.

3.b Etenkin köyhissä maissa pitää tehdä lääketieteellistä tutkimusta lääkkeiden ja rokotusten kehittämiseksi.

Ihmisten pitää saada edullisesti välttämättömät lääkkeet ja rokotteet. TRIPS-sopimus ja Dohan julistus määräävät, että köyhimpien maiden pitää saada hyödyntää tekijänoikeuksiaan, jotka liittyvät kansanterveyden turvaamiseen.

3.c Köyhemmissä maissa ja pienissä saarivaltioissa pitää lisätä paljon rahoitusta terveyden edistämiseen ja terveydenhuollon henkilökunnan palkkaamiseen ja kouluttamiseen.

3.d Kaikissa maissa pitää varoittaa kansalaisia terveysriskeistä. Terveysriskejä pitää vähentää ja hallita.

Tavoite 4. Hyvä koulutus

Kaikki pääsevät lapsena kouluun.

Myös aikuisena saa opiskella.

4.1 Vuoteen 2030 mennessä kaikki maailman ihmiset saavat opiskella ilmaiseksi peruskoulussa ja sen jälkeen keskiasteen koulussa. Kouluissa opetetaan ihmisille tärkeitä asioita.

4.2 Vuoteen 2030 mennessä kaikkien lasten pitää saada hyvää varhaiskasvatusta ja esiopetusta ennen koulua.

4.3 Vuoteen 2030 mennessä kaikkien ihmisten pitää päästä edulliseen ja hyvään tekniseen koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen tai korkeakoulukoulutukseen.

4.4 Vuonna 2030 pitää olla paljon entistä enemmän ihmisiä, joilla on hyvät tiedot ja taidot työelämästä ja hyvää ammatillista osaamista. Myös taitavia yrittäjiä pitää olla enemmän.

4.5 Eri sukupuolia pitää kohdella tasa-arvoisesti koulutuksessa. Heikommassa asemassa oleville ihmisille, kuten vammaisille, alkuperäiskansojen jäsenille ja köyhille pitää olla tasa-arvoinen mahdollisuus koulutukseen ja ammatteihin valmistumiseen.

4.6 Vuoteen 2030 mennessä kaikki nuoret ja suurin osa maailman aikuisista osaa lukea ja laskea.

4.7 Vuoteen 2030 mennessä kaikille maailman ihmisille opetetaan tietoja ja taitoja kestävästä kehityksestä. Kaikille opetetaan ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa ja kestäviä elämäntapoja. Kaikille opetetaan rauhaa ja väkivallattomuuden kulttuuria, maailmankansalaisuutta ja kulttuurien monimuotoisuutta. Kaikkia kulttuureja arvostetaan.

4.a Kouluja ja oppilaitoksia rakennetaan ja uudistetaan kaikille sopiviksi. Suunnittelussa pitää ottaa huomioon vammaiset ja sukupuolten tasa-arvo. Oppimisympäristöjen pitää olla turvallisia, väkivallattomia ja tehokkaita. Oppijoiden pitää pystyä osallistumaan kaikkeen tasa-arvoisesti.

4.b Köyhimpien maiden, pienten saarivaltioiden ja Afrikan maiden asukkaille pitää lisätä erilaisia stipendejä, jotta heillä olisi tasa-arvoiset mahdollisuudet hakeutua korkeakouluihin ja olla mukana teknologian ja tieteen kehittämisessä asuinmaassaan ja muissa maissa.

4.c Vuoteen 2030 mennessä köyhemmissä maissa ja pienissä saarivaltioissa pitää olla paljon enemmän päteviä opettajia kuin nyt. Opettajien koulutuksessa pitää tehdä kansainvälistä yhteistyötä.

Tavoite 5. Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolet ovat tasa-arvoisia.

Tyttöjen ja naisten oikeuksia parannetaan.

5.1 Naisia ja tyttöjä ei enää syrjitä missään.

5.2 Naisiin ja tyttöihin ei saa kohdistua väkivaltaa julkisesti eikä yksityisesti. Ihmiskauppa ja seksuaalinen hyväksikäyttö ja muunlainen hyväksikäyttö loppuu.

5.3 Lapsena ei saa mennä naimisiin.

Ketään ei saa pakottaa naimisiin koskaan.

Naisten sukupuolielimiä ei saa silpoa.

5.4 Valtioiden ja ihmisten pitää ymmärtää, että palkaton kotityö ja hoitotyö on myös arvokasta työtä. Niiden tekijöillä pitää olla sosiaaliturva ja muita palveluita. Kotiin ja perheeseen liittyviä töitä pitää jakaa miehille ja naisille eri maiden tapojen mukaan.

5.5 Naisten pitää saada osallistua ja toimia myös johtajina kaikessa päätöksenteossa, politiikassa, rahataloudessa ja julkisessa elämässä.

5.6 Kaikilla ihmisillä pitää olla pääsy seksuaaliterveyden palveluihin ja oikeus suunnitella lisääntyminen eli se kuinka paljon lapsia saa. Tästä on sovittu tarkemmin Pekingin toimintaohjelmassa vuonna 1995.

5.a Kaikissa maissa pitää tehdä sellaisia uudistuksia, että naisten asema paranee. Naisilla pitää olla oikeus omistaa ja hallita omaisuutta sekä saada rahoituspalveluita. Naisilla pitää olla oikeus perintöön ja luonnonvaroihin maan lakien mukaan.

5.b Tietotekniikkaa ja viestintäteknologiaa pitää kehittää, niin että se edistää naisten oikeuksia ja mahdollisuuksia.

5.c Pitää vahvistaa järkeviä tapoja ja lainsäädäntöä, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa

kaikkien maiden kaikissa toiminnoissa.

Tavoite 6. Kaikilla on puhdasta vettä, hyvät vessat ja peseytymispaikat.

Pitää varmistaa, että kaikilla maailman ihmisillä on saatavilla puhdasta vettä ja hyvä sanitaatio.

6.1 Vuoteen 2030 mennessä kaikilla pitää olla puhdasta ja halpaa juomavettä käytössä.

6.2 Vuoteen 2030 mennessä kaikilla pitää olla käytössä puhtaat vessat ja peseytymispaikat.

Ei saa olla enää pelkkiä avokäymälöitä.

Erityisesti pitää kiinnittää huomiota naisten, tyttöjen ja köyhien ihmisten vessatiloihin ja mahdollisuuksiin peseytyä.

6.3 Vuoteen 2030 mennessä vesien saastumista pitää vähentää. Kaatopaikat pitää lopettaa.

Vaarallisia kemikaaleja ja muita aineita ei saa päästää vesiin.

Puhdistamatonta jätevettä pitää olla puolet aiempaa vähemmän.

Vettä pitää kierrättää ja käyttää uudelleen turvallisesti.

6.4 Vuoteen 2030 mennessä vedenkäyttöä pitää tehostaa kaikkialla.

Makeaa vettä pitää olla riittävästi.

Vesipulasta kärsiviä ihmisiä pitää olla huomattavasti aiempaa vähemmän.

6.5 Vesivarojen hallinnassa pitää tehdä kansainvälistä yhteistyötä.

Jokaisessa maassa vesivarojen hallinnan pitää olla hyvin suunniteltua ja oikeudenmukaista.

6.6 Vesistöjä ja niiden ekosysteemejä pitää suojella.

Niitä pitää myös palauttaa luonnontilaan eli ennallistaa.

Vettä on esimerkiksi vuorilla, metsissä, kosteikoissa, joissa, pohjavesissä ja järvissä.

6.a Kansainvälistä yhteistyötä pitää lisätä, jotta köyhimpiä maita voidaan tukea veteen ja puhtaanapitoon liittyvässä toiminnassa.

Tällaista toimintaa voi olla veden talteen ottaminen, suolan poistaminen vedestä, vedenkulutuksen tehostaminen, jätevesien puhdistaminen ja veden kierrättämiseen liittyvä tekniikka.

6.b Ihmisten pitää saada osallistua omilla asuinalueillaan vesistöjen hallintaan ja puhtaana pitämisen kehittämiseen.

Tavoite 7. Edullista ja puhdasta energiaa.

Kaikilla on käytössä edullista ja ympäristöä suojelevaa energiaa.

7.1 Vuoteen 2030 mennessä kaikilla maailman ihmisillä pitää olla käytettävissä edullista, luotettavaa ja nykyaikaista energiaa.

7.2 Vuoteen 2030 mennessä uusiutuvaa energiaa pitää käyttää paljon enemmän verrattuna uusiutumattomaan energiaan.

7.3 Kaikkialla maailmassa energiatehokkuutta pitää parantaa kaksi kertaa nopeammin vuoteen 2030 mennessä.

7.a Energian käyttöön liittyvän kansainvälisen yhteistyön pitää parantua.

Pitää olla mahdollista tutkia puhdasta energiaa ja teknologiaa ja uusiutuvan energian käyttöä. Fossiilisia polttoaineita pitää käyttää sellaisella teknologialla, joka ei aiheuta paljoa päästöjä.

Rahaa pitää käyttää sellaisen teknologian kehittämiseen, joka edistää puhtaampaa energiaa.

7.b Köyhimmissä maissa ja pienissä köyhissä saarivaltioissa ja köyhissä sisämaavaltioissa pitää saada käyttöön uusia tekniikoita ja kestäviä energiapalveluita.

Tavoite 8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Kaikkien pitää päästä töihin, joissa on hyvät työolosuhteet.

Talous kasvaa ja talouskasvun pitää hyödyttää kaikkia.

Talouden pitää kasvaa kestävästi.

8.1 Kaikkien ihmisten taloudellisen tilanteen pitää parantua.

Köyhimpien maiden bruttokansantuote kasvaa vähintään 7 % vuodessa.

8.2 Maiden talous kasvaa siten, että teknologiaa uudistetaan, tehdään uusia keksintöjä ja panostetaan sellaisiin aloihin, joissa voi työskennellä paljon ihmisiä.

8.3 Pitää edistää yrittäjyyttä, luovuutta ja uusia keksintöjä.

Pitää kannustaa kansalaisia perustamaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Yritysten perustamiseen pitää olla saatavilla rahoitusta.

Pitää edistää hyvien työpaikkojen ja työtehtävien lisääntymistä.

8.4 Vuoteen 2030 mennessä maapallon resurssien käytön pitää olla järkevää.

Talouskasvu ei saa johtaa ympäristön pilaantumiseen.

Talouden pitää kasvaa niin, että ympäristö säilyy hyvänä.

Rikkaimpien maiden pitää toimia esimerkillisesti.

8.5 Vuoteen 2030 mennessä kaikilla pitää olla mahdollisuus tehdä tuottavaa ja mielekästä työtä.

Myös nuorten ja vammaisten pitää työllistyä.

Jokaisessa maassa pitää olla palkkatasa-arvo

eli samasta työstä pitää maksaa kaikille sama palkka.

8.6 Vuoteen 2030 mennessä pitää olla

paljon nykyistä enemmän nuoria,

jotka käyvät töissä tai opiskelevat.

8.7 Kaikissa valtioissa pitää välittömästi

ja tehokkaasti poistaa seuraavat asiat:

pakkotyö, moderni orjuus, ihmiskauppa,

lapsityön pahimmat muodot kuten lapsisotilaat.

Kaikki lapsityö pitää lopettaa vuoteen 2025 mennessä.

8.8 Kaikkialla pitää huolehtia työntekijöiden oikeuksista.
Kaikilla työntekijöillä pitää olla turvallinen työpaikka.
Myös siirtotyöläisillä, naisilla ja epävarmoissa työpaikoissa
työskentelevillä pitää olla hyvät työolosuhteet.

8.9 Matkailun pitää luoda työpaikkoja,
edistää paikallista kulttuuria ja paikallisten tuotteiden myyntiä.
Matkailun pitää olla kestävää eli
se ei saa tuhota luonnonympäristöjä eikä kulttuuriympäristöjä.

8.10 Valtioiden pitää tukea kotimaisia pankkeja ja vakuutusyhtiöitä.
Kaikkien pitää voida saada rahoitusta ja vakuutuksia.

8.a Köyhille valtioille annettavan kehitysavun
pitää tukea köyhien maiden kaupankäyntiä.

8.b Valtioiden pitää vuoteen 2020 mennessä ottaa käyttöön
maailmanlaajuinen suunnitelma nuorten työllistämiseksi.
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kansainvälinen
työllisyys sopimus pitää toteuttaa.

Tavoite 9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

Ihmisten elinpaikat on hyvin järjestetty.

Teollisuus ja uudet keksinnöt ovat ympäristöä suojelevia.

9.1 Valtioissa pitää kehittää laadukkaita, luotettavia
ja kestäviä perusrakenteita eli infrastruktuuria.
Yhteiskunnan teknisten ja sosiaalisten palveluiden pitää olla kaikkien
saatavilla ja niiden pitää edistää ihmisten hyvinvointia.

9.2 Vuoteen 2030 mennessä teollisuuden
pitää olla ympäristöä suojelevaa.
Ihmisten pitää työllistyä entistä enemmän teollisuuteen.
Köyhissä maissa teollisuuden osuus valtion bruttokansantuotteesta
pitää olla kaksi kertaa enemmän kuin aiemmin.

9.3 Varsinkin köyhemmissä maissa

pienten teollisuusyritysten toimintaa pitää tukea.

Pienten teollisuusyritysten pitää saada edullisesti lainoja.

Köyhien maiden yrittäjät eivät saa jäädä pelkästään raaka-aineiden tuottajiksi, joista rikkaat maat hyötyvät.

9.4 Jokaisessa valtiossa pitää lisätä puhdasta

ja ympäristöystävällistä tuotantoa ja teknologiaa.

Yhteiskunnan perusrakenteita pitää uudistaa kestäväen kehityksen mukaisiksi.

9.5 Kaikissa maissa pitää lisätä teollisuuteen liittyvää

tieteellistä tutkimusta. Tutkimus- ja kehitystyöhön pitää lisätä valtioiden rahoitusta ja yksityistä rahoitusta.

9.a Köyhimmissä maissa pitää kehittää perusrakenteita kestävämmiksi ja joustavammiksi.

Kehittämiseen pitää tarjota rahoitusta ja teknistä tukea.

9.b Rikkaampien maiden pitää tukea köyhempien maiden omaa teknologian kehittämistä, tutkimista ja keksintöjä.

9.c Vuoteen 2020 mennessä myös kaikilla

köyhimpien maiden asukkailla

pitää olla käytössään edullinen internet.

Tietotekniikkaa ja viestinteknologiaa

pitää olla kaikkien saatavilla tasa-arvoisesti.

Tavoite 10. Eriarvoisuuden vähentäminen

Ihmiset ovat tasa-arvoisia samassa maassa asuvien ja eri maissa asuvien ihmisten kanssa.

10.1 Vuoteen 2030 mennessä jokaisen maan köyhimmän 40%

tulojen pitää kasvaa enemmän kuin

sen maan ihmisten tulojen kasvun keskiarvo on.

10.2 Jokaisen ihmisen pitää voida osallistua sosiaaliseen elämään, talouselämään ja politiikkaan. Ikä, sukupuoli, vammaisuus, ihonväri, alkuperä, uskonto tai taloudellinen tilanne ei saa vaikuttaa ihmisen mahdollisuuksiin osallistua.

10.3 Missään maassa ei saa olla lakeja tai käytäntöjä, jotka mahdollistavat jonkun ihmisen syrjimisen. Kaikissa maissa pitää edistää lakeja ja toimintatapoja, jotka vähentävät syrjintää.

10.4 Palkkoja, sosiaaliturvaa ja rahoituksia pitää parantaa niin, että ne edistävät tasa-arvoa.

10.5 Kansainvälisiä yrityksiä ja rahoitusmarkkinoita pitää valvoa ja niille pitää olla sääntöjä.

10.6 Köyhimpien maiden pitää olla paremmin edustettuna kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla ja niiden säätelyssä.

10.7 Ihmisten pitää voida turvallisesti elää siirtolaisina eri maissa. Siirtolaispolitiikan pitää olla hyvin suunniteltua ja hyvin hallintoitua jokaisessa maassa.

10.a Kaikkein köyhimpiä maita varten on käytössä erityiskohtelu, josta on sovittu Maailman kauppajärjestössä (WTO).

10.b Afrikan maille, pienille köyhimmille saarivaltioille ja pienille köyhille sisämaavaltioille pitää antaa kehitysapua ja siirtää niille rahaa. Nämä maat saavat käyttää avun ja rahat omien kansallisten suunnitelmiensa mukaisesti.

10.c Vuoteen 2030 mennessä maahanmuuttajien tekemien rahalähetysten käsittelykulut pitää pienentää alle 3 prosenttiin. Sellaiset rahanlähetyskanavat, jotka veloittavat yli 5% kuluja pitää poistaa.

Tavoite 11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Kaupungit, kylät ja muut asuinpaikat ovat turvallisia ja ympäristöä suojelevia.

11.1 Kaikilla pitää olla vuoteen 2030 mennessä turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut. Slummialueita pitää parantaa.

11.2 Liikenne pitää järjestää hyvin vuoteen 2030 mennessä. Liikkumisen pitää olla turvallista, edullista ja luotettavaa. Julkista liikennettä pitää lisätä. Liikennesuunnittelussa pitää huomioida erityisesti köyhät, naiset, lapset, vammaiset ja vanhukset.

11.3 Kaupungeissa elämisen pitää olla paljon aiempaa kestävämpää eli ympäristöä suojelevaa vuoteen 2030 mennessä. Kaupunkien asukkailla pitää olla mahdollisuus osallistua kaupunkielämän ja asumisen suunnitteluun ja hallintaan.

11.4 Maailman kulttuuriperintöä ja luonnonperintöä pitää suojella tehokkailla hankkeilla.

11.5 Katastrofien aiheuttamia kuolemia pitää olla paljon vähemmän vuoteen 2030 mennessä. Katastrofit eivät saa aiheuttaa köyhille suuria taloudellisia tappioita.

11.6 Kaupungit eivät saa pilata ympäristöä. Kaupunkien ilmanlaatua ja jätteiden käsittelyä pitää parantaa.

11.7 Kaikkien pitää päästä turvallisiin, vihreisiin, osallistaviin ja julkisiin tiloihin vapaasti
– myös naisten, lasten, vanhusten ja vammaisten.

11.a Kaikkialla pitää olla kansallisia ja alueellisia kehityssuunnitelmia kaupunkien ja maaseudun hyvästä yhteistyöstä. Suunnitelmat voivat liittyä talouteen, sosiaalisiin asioihin tai luonnonympäristöön.

11.b Vuoteen 2020 mennessä pitää olla paljon enemmän kaupunkeja ja asuinyhdyskuntia, joilla on tehokkaat toimintasuunnitelmat. Näissä suunnitelmissa otetaan huomioon muun muassa asukkaiden osallistaminen, luonnonvarojen järkevä käyttö, ilmastonmuutoksen vaikutusten lievittäminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, katastrofeista selviytyminen, katastrofiriskien vähentäminen.

11.c Köyhimmille maille pitää antaa rahallista ja teknistä tukea kestävästä ja paikallisista materiaaleista tehtävään rakentamiseen.

Tavoite 12. Vastuullista kuluttamista

Ihmiset käyttävät ja valmistavat tuotteita niin, että ympäristö ei vahingoitu.

12.1 Kaikissa maissa pitää aloittaa 10-vuotissuunnitelma, joka edistää kestävästä kulutuksesta ja tuotantosta. Rikkailla mailla on johtamisvastuu ja köyhemmät maat toimivat niin hyvin kuin pystyvät.

12.2 Vuoteen 2030 mennessä luonnonvaroja pitää käyttää kestävästi ja tehokkaasti.

12.3 Ruokajätettä pitää syntyä puolet vähemmän vuonna 2030 kuin vuonna 2015. Myös ruokahävikkiä eli hukkaan menevää ruokaa pitää vähentää tuotannossa, jakelussa ja sadonkorjuussa.

12.4 Kemikaalien ja jätteiden käsittely pitää hoitaa kansainvälisesti sovitulla tavalla vuoteen 2020 mennessä. Kemikaaleja ja jätteitä ei saa laittaa ilmaan, veteen tai maahan ilman käsittelyä. Niiden haitalliset vaikutukset pitää minimoida.

12.5 Jätteitä pitää syntyä paljon vähemmän kuin aiemmin. Niiden syntymistä vähennetään kierrätyksen ja uudelleenkäytön avulla.

12.6 Suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä kannustetaan toimimaan kestävästi ympäristöä suojellen ja kertomaan avoimesti vastuullisuudestaan.

12.7 Valtioiden, kaupunkien ja kuntien omien hankintojen pitää olla mahdollisimman kestäviä. Kestävyyttä edistetään kansallisten lakien mukaisesti.

12.8 Kaikkien ihmisten pitää tietää kestävästä kehityksestä ja luontoa suojelevasta elämäntavasta vuoteen 2020 mennessä.

12.a Köyhempiä maita pitää auttaa kehittämään tutkimusta ja teknologiaa, joka auttaa niitä siirtymään kestävämpään kuluttamiseen ja tuotantoon.

12.b Kaikkialla pitää valvoa, millaisia työpaikkoja syntyy ja miten paikallisia kulttuureja ja tuotteita edistetään kestävällä matkailulla.

12.c Fossiilisten polttoaineiden käyttöä ei saa tukea. Verotusta pitää uudistaa niin, että se kannustaa kestäviin valintoihin. Pitää kuitenkin huomioida köyhempien maiden tarpeet ja tilanne. Niiden kehitystä ei saa haitata.

Tavoite 13. Ilmastotekoja

Kaikki estävät ilmastonmuutosta.

Kaikkien pitää toimia kiireesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

13.1 Kaikilla mailla pitää olla keinoja sopeutua ilmastonmuutokseen ja luonnonkatastrofeihin.

13.2 Kaikkien maiden kansallisessa politiikassa ja suunnitelmissa pitää huomioida ilmastonmuutos ja sen vaatimat toimenpiteet.

13.3 Ihmisten pitää saada koulutusta ja tietoja seuraavista asioista: ilmastomuutoksen hidastaminen, ilmastomuutokseen sopeutuminen, ilmastomuutoksen vaikutusten lievittäminen ja ennakkovaroitukset.

13.a Vuosittain pitää käyttää 100 miljardia dollaria köyhimpien maiden ilmastotoimiin vuoteen 2020 mennessä. Tätä ilmastorahastoa pitää käyttää niin, että rahojen käyttötavoista kerrotaan avoimesti.

13.b Ilmastomuutokseen liittyvää suunnittelua ja hallintaa pitää edistää erityisesti köyhimmissä maissa ja pienissä köyhissä saarivaltioissa. Ilmastotyössä pitää huomioida naiset, nuoret, paikalliset sekä marginalisoituneet yhteisöt.

Tavoite 14. Vedenalainen elämä

Meriä ja niiden luonnonvaroja suojellaan ja käytetään kestävästi.

14.1 Merien saastuttamista pitää ehkäistä ja vähentää todella paljon vuoteen 2025 mennessä. Erityisesti pitää ehkäistä sitä, miten maalla toimiminen saastuttaa vesiä. Vesiin ei saa päätyä jätteitä ja ravinteita.

14.2 Merien ja rannikkoalueiden ekosysteemejä pitää suojella ja hallita kestävästi vuoteen 2020 mennessä. Ekosysteemien kantokykyä pitää vahvistaa ja niitä pitää ennallistaa. Tavoitteena on, että meret ja rannikot olisivat terveitä ja tuottavia alueita.

14.3 Merien happamoitumista pitää minimoida ja torjua. Sitä varten pitää tehdä tieteellistä yhteistyötä.

14.4 Kalastusta pitää alkaa säännellä tehokkaasti vuoteen 2020 mennessä.

Liikakalastus, laiton kalastus, raportoimaton kalastus

ja tuhoisat kalastustavat pitää lopettaa.
Kalakannat pitää palauttaa sellaiselle tasolle,
jolla voidaan taata kestävä tuotto.
Kalakantojen palautustyön pitää perustua
tieteelliseen tutkimukseen.

14.5 Vähintään 10% rannikkoalueista ja meristä
pitää olla suojelualueita vuoteen 2020 mennessä.
Suojelusta päätetään kansallisten ja kansainvälisten
lakien ja tutkimusten perusteella.

14.6 Sellaisia kalastustukia, jotka edistävät liikakalastusta
tai muita kohdassa 14.4. mainittuja kalastuksen haittoja
ei saa olla voimassa vuoteen 2020 mennessä.
Pitää kuitenkin huomioida köyhempien maiden erityisasema.

14.7 Pienten köyhien saarivaltioiden ja muiden köyhien maiden
pitää saada taloudellista hyötyä kestävästä merien käytöstä.
Esimerkiksi kestävämmäksi muutetusta kalastuksesta,
vesiviljelystä ja matkailusta.

14.a Kaikenlaista merien tutkimusta pitää lisätä.
Tutkimustiedon pohjalta merien tilaa
ja monimuotoisuutta pitää parantaa,
niin että siitä hyötyvät erityisesti
pienet köyhät saarivaltiot ja muut köyhät maat.

14.b Pieniä määriä kalastavilla kalastajilla pitää olla mahdollisuus
käyttää itse merten antimia ja päästä mukaan merimarkkinoille.

14.c YK:n merioikeusyleissopimus pitää panna täytäntöön.
Siinä säädetään luonnonvarojen suojelusta ja kestävästä käytöstä.

Tavoite 15. Maanpäällinen elämä

Maa-alueita käytetään niitä suojellen.

Maa-alueita yritetään palauttaa sellaisiksi kuin ne olivat ennen.

15.1 Pitää suojella ja palauttaa ennalleen sisämaassa sijaitsevia ekosysteemejä eli metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita vuoteen 2020 mennessä. Niitä pitää käyttää kestäväällä tavalla kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

15.2 Metsien hoito pitää muuttaa kestäväksi, metsäkato pitää pysäyttää, turmeltuneita metsiä pitää ennallistaa ja metsäalueita lisätä kaikkialla maailmassa vuoteen 2020 mennessä .

15.3 Maa-alueiden aavikoitumista pitää torjua. Pilaantunut maaperä pitää palauttaa entiselleen esimerkiksi alueilla, joilla on ollut kuivuutta ja tulvia. Maaperän pilaantumista ei saisi enää tapahtua.

15.4 Vuorien ekosysteemejä pitää suojella tehokkaasti. Vuorien biologinen monimuotoisuus pitää säilyttää. Ihminen voi hyödyntää vuoria kestäväällä tavalla.

15.5 Maa-alueet vaativat kiireellisiä toimia vuoteen 2020 mennessä seuraavissa asioissa: lajien elinympäristöjä pitää suojella, lajikato pitää pysäyttää, uhanalaisia lajeja pitää suojella ja sukupuutot estää.

15.6 Geeniresursseja pitää hyödyntää oikeudenmukaisesti ja kansainvälisesti sovitulla tavalla.

15.7 Suojeltujen kasvien ja eläinten salametsästys ja salakauppa pitää kiireesti pysäyttää. Laittomien villieläinperäisten tuotteiden kysyntään ja tarjontaan pitää puuttua.

15.8 Pitää olla käytössä tehokkaita menetelmiä, joilla estetään haitallisten vieraslajien leviäminen vuoteen 2020 mennessä. Vieraslajit eivät saisi vaikuttaa maa- ja vesiekosysteemeihin. Lajien määrä pitää pitää kurissa.

15.9 Kaikkien maiden kansallisissa suunnitelmissa pitää olla huomioituna luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja ekosysteemien suojelu vuoteen 2020 mennessä. Näiden arvojen pitää näkyä myös sellaisissa suunnitelmissa, joiden tavoitteena on köyhyyden vähentäminen.

15.a Luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun pitää ohjata paljon enemmän rahaa kuin aiemmin.

15.b Kestävään metsänhoitoon pitää lisätä monipuolisia resursseja ja rahoitusta. Köyhemmille maille pitää luoda kannustimia eli palkita kestävästä metsänhoidosta ja metsien suojelusta sekä metsäalueiden lisäämisestä.

15.c Suojeltujen lajien salametsästyksen ja salakaupan torjumiseen pitää lisätä rahoitusta. Yksi tapa on parantaa ihmisten mahdollisuuksia hankkia elantonsa kestäväällä tavalla.

Tavoite 16. Rauha, oikeus ja hyvä hallinto

Kaikissa maissa yritetään elää rauhassa.

Maat huolehtivat siitä, että niissä on hyvät oikeuspalvelut.

Erialaisten instituutioiden pitää olla vastuullisia ja tehokkaita.

16.1 Kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia pitää vähentää kaikkialla todella paljon.

16.2 Lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa, kiduttaminen ja kaikki väkivallan muodot pitää lopettaa.

16.3 Kaikkien maiden kaikilla kansalaisilla pitää olla oikeusturva ja mahdollisuus käyttää oikeuspalveluita.

Myös kansainvälisen oikeuden pitää toimia.

16.4 Rahan ja aseiden laittomia siirtoja pitää olla paljon vähemmän vuoteen 2030 mennessä.

Ihmisiltä varastettua omaisuutta pitää palauttaa.

Pitäää taistella kaikenlaisia järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan.

16.5 Korruptiota ja lahjontaa

kaikissa muodoissaan

pitää vähentää todella paljon.

16.6 Erilaisten organisaatioiden ja toimijoiden

pitää toimia tehokkaasti ja vastuullisesti.

Toiminnan pitää olla avointa ja läpinäkyvää kansalaisille.

16.7 Päätöksiä pitää tehdä joustavasti, ihmisiä osallistavasti

ja demokraattisesti kaikilla tasoilla.

16.8 Köyhimpien maiden osallistumista maailmanlaajuisiin

hallinnointijärjestelmiin pitää lisätä ja vahvistaa.

16.9 Kaikilla pitää olla laillinen henkilöllisyys

vuoteen 2030 mennessä. Sitä varten esimerkiksi kaikki lapset

pitää rekisteröidä heti syntymän jälkeen.

16.10 Kaikilla ihmisillä pitää olla mahdollisuus saada tietoja.

Kaikilla ihmisillä pitää olla perusvapaudet

maiden omien lakien ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

16.a Jokaisessa maassa pitää olla hyvät organisaatiot,

jotka ehkäisevät väkivaltaa, rikollisuutta ja terrorismia.

Tätä työtä tehdään myös kansainvälisenä yhteistyönä.

E erityisesti köyhimpiä maita pitää tukea rikollisuuden ehkäisyssä.

16.b Jokaisessa maassa pitää laittaa täytäntöön

syrjinnän vastaisia lakeja

ja kestäväää kehitystä edistäviä toimintatapoja.

Tavoite 17. Yhteistyö ja kumppanuus

**Kaikki valtiot toimivat vahvasti
Agenda 2030 tavoitteiden mukaan
ja tekevät yhteistyötä toistensa kanssa.**

Rahoitus

17.1 Muiden maiden pitää antaa mahdollisimman paljon rahaa ja tukea köyhimpien maiden kehittämiseen. Köyhempien maiden pitää voida kehittää verotusta ja muiden tulojen saamista.

17.2 Rikkaita maita kannustetaan toteuttamaan kokonaan niiden lupaama kehitysapu. Useimmat maat ovat luvanneet käyttää kehitysapuun 0,7 prosenttia bruttokansantuotteestaan (BKT).

17.3 Köyhimmille maille pitää etsiä lisää rahoitusta eri paikoista.

17.4 Köyhimpiä maita pitää auttaa suoriutumaan valtionveloistaan. Keinoja voivat olla velkahelpotukset, velkarahoitukset, velkojen uudelleen järjestely ja velkakierrerriskin pienentäminen.

17.5 Köyhimpiä maita pitää tukea investoimalla niihin rahaa.

Teknologia

17.6 Tieteellistä, teknologista ja innovaatioihin eli keksintöihin liittyvää yhteistyötä pitää lisätä ja parantaa.

Yhteistyötä pitää tehdä rikkaiden ja köyhien maiden välillä sekä köyhien maiden toistensa kanssa.

Tietojen jakamista yli maiden rajojen pitää helpottaa.

YK:n pitää ottaa vastuu siitä, että teknologian siirtoja helpotetaan maailmanlaajuisesti.

17.7 Kaikkien pitää kehittää ympäristöystävällisiä teknologioita. Niitä pitää siirtää ja levittää erityisesti köyhien maiden käyttöön reiluilla ehdoilla.

17.8 Köyhimmillä mailla pitää olla käytössään teknologiapankki. Tutkimuksen tekemisen ja teknologian ja muiden keksintöjen kehittämisen pitää olla sujuvaa köyhemmissä maissa. Erityisesti tieto- ja viestintäteknologiaa pitää käyttää, jotta edellä mainitut asiat sujuvat.

Valmiuksien kehittäminen

17.9. Köyhimpiä maita pitää tukea kansainvälisesti, jotta ne voivat toteuttaa kestäväen kehityksen tavoitteita. Yhteistyötä pitää tehdä pohjoisen ja etelän välillä sekä eri etelän maiden välillä.

Kauppa

17.10 Kansainvälisen kaupankäynnin pitää olla sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja tasa-arvoista. Kaupankäyntiä valvoo Maailman kauppajärjestö (WTO).

17.11 Köyhimpien maiden vienti pitää kaksinkertaistaa vuoteen 2020 mennessä.

17.12 Köyhimpien maiden tuotteita pitää voida tuoda muihin maihin ilman tulleja ja ilman kiintiöitä Maailman kauppajärjestön päätösten mukaisesti.

Järjestelmän ongelmat

Poliittinen ja institutionaalinen yhtenäisyys

17.13 Koko maailmantalouden pitää pysyä mahdollisimman vakaana. Talouteen liittyviä asioita pitää hallita ja kehittää järkevästi.

17.14 Kestävää kehitystä pitää edistää sillä tavalla, että erilaiset päätökset tukevat toisiaan.

17.15 Kaikilla mailla pitää olla mahdollisuus yrittää vähentää köyhyyttä ja edistää kestävästä kehitystä oman politiikkansa mukaisesti.

Yhteistyö, jossa on monia osapuolia

17.16 Kansainvälisesti ja kaikissa maissa ja erityisesti köyhemmissä maissa pitää parantaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Yhteistyöllä edistetään kestävästä kehitystä jakamalla tietoja, teknologiaa ja rahaa.

17.17 Julkisia toimijoita, yksityisiä toimijoita ja kansalaisyhteiskuntaa pitää kannustaa yhteistyöhön keskenään.

Tiedot, valvonta ja vastuut

17.18 Köyhimpiä maita ja erityisesti pieniä köyhiä saarivaltioita pitää tukea seuraavissa asioissa:

Luotettavia ja tuoreita tietoja pitää olla helposti saatavilla eri väestöryhmistä.

Huomiota pitää kiinnittää tulotasoon, sukupuoleen, ikään, etniseen taustaan, maahanmuuttajuuteen, vammaisuuteen ja maantieteelliseen sijaintiin.

17.19 Vuoteen 2030 mennessä jokaisessa maassa pitää olla hyvät mittauskeinot sille, miten kestävä kehityksen tavoitteet ovat edenneet. Etenkin köyhempiä maita pitää tukea, jotta niissä saadaan tilastoitua asiat sovitusti.